

1. HELDER IN AMBITIE, FLEXIBEL IN DE UITVOERING

1.1. AANLEIDING

De samenleving in beweging

De samenleving verandert in rap tempo. Sociale, economische, maatschappelijke en digitale ontwikkelingen volgen elkaar snel op. Dat betekent dat bewoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties elkaar nog beter en sneller moeten weten te vinden. Op steeds meer plekken in Apeldoorn en de dorpen zoeken bewoners elkaar op en delen b.v. taken op het gebied van samenwerking en mantelzorg met elkaar. Dit geldt ook voor verenigingen, bijvoorbeeld zoals dit gelopen is tijdens de totstandkoming van de sportagenda. Meer en meer gebiedsgerichte projecten komen tot stand waarbij de input van bewoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties leidend is.

De samenleving kantelt. Langlopende organisatiestructuren maken plaats voor kortlopende samenwerkingsverbanden. Spontaneiteit staat voorop; partijen vinden elkaar in een tijdelijke organisatie voor een project of een evenement, en gaan nadien weer hun eigen weg. Deze dynamiek in de samenleving maakt dat we ook anders kijken naar thema's zoals het gebruik van (maatschappelijk) vastgoed, ontmoetingsplekken en overheids- of bewonersparticipatie.

Een veranderende samenleving vraagt een veranderende aanpak

De dynamiek in de samenleving vraagt van ons als gemeente dat we blijvend de aansluiting zoeken bij de manier waarop die samenleving ontwikkelt en elkaar ontmoet. Vanuit dit perspectief is het nodig dat we een manier van werken toepassen die lenig is en met de samenleving mee ontwikkelt.

Deze notitie schetst de beste manier waarop we nu denken het gebiedsgerichte werken vorm te geven. En net als die samenleving ontwikkelen we door en zoeken we naar betere manieren om te verbinden en samen te werken. Dat kan betekenen dat de nu voorgestelde aanpak binnen enkele jaren alweer vraagt om een fundamentele aanpassing. Deze koers biedt daartoe de gelegenheid.

Evaluatie Kadernotitie Stadsdeelaanpak (2006)

In 2006 heeft de raad de Kadernotitie Stadsdeelaanpak vastgesteld. Deze kadernotitie was een aanpassing van de doorontwikkeling van het wijkgerichte werken. Kort samengevat introduceerde de kadernotitie een aantal rollen, zoals die van de stadsdeelmanager, en instrumenten, zoals de toekomstagenda en het stadsdeelplan. Anno 2016 past met name het instrumentarium op bepaalde punten niet meer bij de behoefte in de huidige samenleving. Een te hoog schaalniveau en een geïnstitutionaliseerd proces maken dat bewoners zich niet voldoende herkennen in deze documenten. Stadsdeelmanagers voelen zich bij tijd en wijle gevangen in een te strikt beleid, waardoor in de uitvoering niet het maximaal haalbare gerealiseerd kan worden. In concrete projecten wordt meer en meer organisch gekeken wat de behoefte van bewoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties in een gebied is.

Opvallend is dat bedrijven niet worden genoemd in de stadsdeelaanpak. Dit terwijl de gemeente Apeldoorn tien bedrijventerreinen kent met een oppervlakte van circa 625 hectare. Ongeveer 10.000 bedrijven en zzp-ers zijn daarmee goed voor ruim 92.000 arbeidsplaatsen. Ook is Apeldoorn een MKB-stad met bedrijven die op uitvoering gericht zijn en diep geworteld zijn in hun omgeving. Deze bedrijven gaan veelal uit van maatschappelijk verantwoord ondernemen en spelen een actieve rol in talloze participatieprojecten.

Tenslotte kenmerkt de stadsdeelaanpak zich door een grote inbreng van bewoners en wordt er bewust of onbewust weinig gemeentelijke visie aan toegevoegd. Wij schrijven tal van beleidsdocumenten waarvan de

uitkomsten en resultaten zich niet altijd verhouden tot de ideeën in toekomstagenda's en stadsdeelplannen. Er ontstaat op die manier een gat tussen de leefwereld van bewoners (en bedrijven) en de systeemwereld van wetten en beleidsnotities. Een verdergaande vorm van integratie is dan ook wenselijk, evenals een meer toekomstgerichte blik; welke ontwikkelingen zien we op ons afkomen en wat zijn de gevolgen hiervan voor een gebied? Bovenstaande maakt dat de huidige stadsdeelaanpak juist nu geëvalueerd is en voorstellen tot aanpassing worden gedaan.

1.2. BESTUURLIJK BELANG

Collegewerkprogramma "Doorvertaald" (2014-2018)

In het collegewerkprogramma "Doorvertaald" stelt het college dat in de stadsdeelaanpak ruimte moet zijn voor de kracht en energie van onze inwoners en ondernemers:

"Wij gaan goede ideeën vanuit dorpen en buurten niet langer institutionaliseren, maar vooral het "doen" faciliteren. Wij geven ruimte aan inwoners en ondernemers om meer invloed te hebben op de eigen omgeving, zoals bij groenonderhoud, inrichting openbare ruimte en speelplaatsen. Op basis van de "foto van de wijk" gaan wij in gebiedsvitaliteitsplannen de meer strategische opgave voor een gebied vastleggen, waarbij een goed samenspel tussen het sociale en fysieke domein cruciaal is."

Om in de uitvoering het "doen" goed te kunnen faciliteren is een helder kader nodig en zijn passende instrumenten van belang. Het huidige kader en haar uitwerking voldoet hier niet aan. Voorliggende notitie doet een aanzet tot dit nieuwe kader, instrumenten en haar uitwerkingen.

In Apeldoorn is het gebiedsgerichte werken een hulpstructuur die ondersteunend is aan de sectorale eenhedenstructuur. Stadsdeelmanagers en relatiemanagers slaan een brug tussen eenheden om te komen tot integraliteit en verbeterde samenwerking. Het principe van het gebiedsgericht werken als hulpstructuur blijft met voorliggende notitie ongewijzigd.

1.3. CENTRALE VRAAG

Apeldoorn werkt al jaren gebiedsgericht, waarbij taken, verantwoordelijkheden en instrumenten verschillen al naar gelang de behoefte van samenleving en politiek. De centrale vraag van voorliggende notitie bestaat dan ook uit drie verschillende onderdelen:

1. Wat zijn de effecten van de stadsdeelgerichte aanpak, wat heeft deze aanpak de afgelopen tien jaar aan resultaten opgeleverd en welke onderliggende patronen kunnen we waarnemen?
2. In hoeverre zou een gedeeld informatiebeeld op gebiedsniveau (een "foto van het gebied") bijdragen aan de maatschappelijke opgaven in de samenleving en de strategische en tactische opgaven van ons als gemeente? Wat is de rol van "big data" en privacy hierin? En hoe waarborgen we daarnaast de samenhang tussen deze beide opgaven?
3. Gegeven de effecten van de huidige stadsdeelgerichte aanpak, welk perspectief op gebiedsgericht werken zou nu passend zijn? Welk instrumentarium passen we toe? En hoe kunnen we blijvend inspelen op ontwikkelingen in de samenleving?

¹ In het collegewerkprogramma wordt gesproken over een "foto van de wijk", deze notitie spreekt echter over een "foto van het gebied", omdat deze foto's betrekking kunnen hebben op dorpen, wijken, bedrijventerreinen en landelijk gebied. Daarom wordt, dit citaat uitgezonderd, gesproken over een foto van het gebied.

Voor wat betreft de tweede vraag heeft de raad in 2014 een amendement aangenomen. De raad geeft daarin aan dat hij geen heil ziet in een “foto van de wijk”. Later heeft de raad aangegeven dat het niet zozeer gaat om de “foto van de wijk”, maar om het voorkomen van nieuw beleid. Uitvoering staat centraal. In de uitgangspunten (zie hoofdstuk 3) wordt toegelicht hoe invulling wordt gegeven aan dit amendement.

1.4. LEESWIJZER

Deze notitie is opgedeeld in een aantal paragrafen die elk bijdragen aan het veranderende perspectief op het gebiedsgerichte werken.

- Hoofdstuk 2 evalueert de stadsdeelaanpak uit 2006 en geeft antwoord op de eerste centrale vraag. Het licht de kern van dit beleid toe en geeft vervolgens aan waar aandachtspunten en aanbevelingen liggen.
- Hoofdstuk 3 formuleert het gebiedsgerichte werken anno nu aan de hand van uitgangspunten. Welke rollen hebben we? Hoe gaan we om met informatie? Wat is het gebiedsoverleg? Welke instrumenten passen we toe?
- Hoofdstuk 4 werkt deze uitgangspunten vervolgens concreet uit in een voorstel met daarbij nog een aantal alternatieven voor de subsidie en de positie van dorps- en wijkraden.
- Bijlage 1 gaat in op samenwerking anno nu en geeft een kort inzicht in het theoretisch kader. Het gaat in op wat participatie nou precies inhoudt, welke rollen wij hebben en hoe de positie van de overheid verandert.
- Bijlage 2 geeft voorbeelden van gebiedsgericht werken bij andere steden met een vergelijkbare omvang.
- Bijlage 3 geeft de gebiedsindeling voor de dorps- en wijkraden weer op kaarten voor het landelijke en het stedelijke gebied.
- Bijlage 4 geeft de huidige verdeling van de subsidie die de dorps- en wijkraden ontvangen.

2. EVALUATIE KADERNOTITIE STADSDEELAANPAK (2006)

2.1. INLEIDING

De evaluatie van de stadsdeelaanpak 2006 is gestart met een aantal eigen constatering; wat valt op wanneer we het gebiedsgerichte werken praktisch uitvoeren en waar lopen we tegenaan? Dit wordt toegelicht in paragraaf 2.2 en, waar het de dorps- en wijkraden betreft, paragraaf 2.3. Deze constatering vormden het vertrekpunt voor gesprekken met dorps- en wijkraden, partners in de stad, collega's en bestuur, waarvan de bevindingen zijn opgenomen in de paragrafen 2.4 en 2.5. Zodoende ontstaat een helder beeld van behoeftes en belangen.

Dit hoofdstuk geeft antwoord op de eerste centrale vraag (*“Wat zijn de effecten van de stadsdeelgerichte aanpak, wat heeft deze aanpak de afgelopen tien jaar aan resultaten opgeleverd en welke onderliggende patronen kunnen we waarnemen?”*) en vormt input voor de uitgangspunten van hoofdstuk 3.

2.2. KERN VAN DE STADSDEELAANPAK 2006

In 2003 is gestart met de doorontwikkeling van het wijkgericht werken. Uitgangspunt daarbij was dat het wijkgericht werken een “brug naar meer participatie” diende te zijn. Het doel van het wijkgerichte werken was het proces van samenwerking en communicatie met de burger en andere partners in het gebied beter te organiseren.

Het proces resulteerde in de vaststelling van de Kadernotitie Stadsdeelaanpak in 2006. Met dit besluit gaf de raad invulling aan de ambitie in zijn bestuursakkoord om het wijkgericht werken in Apeldoorn te verbeteren. De stadsdeelaanpak kende drie doelstellingen met daarbij verschillende instrumenten:

1. *Dichter bij de burger, de burger aan zet*
 - a. Toekomstagenda; deze bevat onderwerpen die burgers in het stadsdeel belangrijk vinden en die naar hun mening hoog op de agenda van gemeente en maatschappelijke organisaties zouden moeten staan. De toekomstagenda wordt eens in de vier jaar opgesteld door burgers zelf, zonder bemoeienis van de gemeente of maatschappelijke partners. Laatstgenoemden zijn samen met dorps- en wijkraden verantwoordelijk voor de organisatie van het proces van totstandkoming.
 - b. Actielijst; deze geeft op elk moment de actuele uitvoering in het stadsdeel aan en bewaakt de voortgang van alle maatregelen en acties uit het stadsdeelplan en uit het dagelijkse werk van de stadsdeelmanager.
 - c. Premie op actie; de subsidieregeling Premie op actie stimuleert aantoonbaar eigen initiatief van bewoners met een financiële bijdrage tot maximaal € 600,--. De regeling is in 2013 geleidelijk afgeschaft door bezuinigingen en omdat de subsidie te weinig werd benut voor daadwerkelijke burgerinitiatieven.
2. *Betere samenwerking met alle relevante partners*
 - a. Stadsdeelplatform; het stadsdeelplatform is een werkoverleg van maatschappelijke organisaties die werkzaam zijn in een stadsdeel. In het stadsdeelplatform informeren partners elkaar, stemmen werkzaamheden op elkaar af en bespreken de voortgang van de acties in het stadsdeelplan.

3. *Betere verankering in de gemeentelijke organisatie*

- a. Stadsdeelplan; het stadsdeelplan is het best te typeren als een onderhandelingsresultaat tussen de vraag van burgers (toekomstagenda) en het aanbod daarop van de gemeente Apeldoorn en de maatschappelijke organisaties. In het stadsdeelplan staan alleen zaken die ook daadwerkelijk uitgevoerd worden. Het kent een looptijd van vier jaar. Na twee jaar vindt een tussentijdse evaluatie plaats.
- b. Accounthouders vakdisciplines; de borging en daadwerkelijke uitvoering van de zaken die genoemd worden in het stadsdeelplan is belegd bij accounthouders binnen de vakdisciplines. Deze zorgen voor het opnemen van de werkzaamheden in dienstplannen (nu: eenheidsplannen) en begrotingen.

Sinds de start in 2005 worden toekomstagenda's en stadsdeelplannen toegepast. Daarbij zijn in de loop der jaren een aantal dingen gewijzigd, te weten:

- De stadsdeelaanpak is formeel nooit gewijzigd, maar wordt de afgelopen jaren minder rigide toegepast. Bij de stadsdeelplannen wordt minder strikt vastgehouden aan de termijn van vier jaar, maar meer gekeken naar de behoefte van het stadsdeel of de afzonderlijke wijken (bijvoorbeeld "De Toekomst van Kerchoten").
- Naast de stadsdeelmanager zijn in de stadsdelen de regisseur Openbare Ruimte, de relatiemanager bedrijven en de regisseur Zorg actief. Dit viertal probeert zaken rond fysieke, economische en sociale thema's zo goed mogelijk op elkaar af te stemmen, zij staan als collectief in verbinding met de gebiedswethouder.
- Sinds de reorganisatie in 2013 werken diverse eenheden meer gebiedsgericht. Zo werkt Veiligheid & Recht met buurtpreventieteams, whatsapp-groepen en voorlichting op scholen. De eenheid Ruimtelijke Leefomgeving werkt met burgers en bedrijven aan bestemmingsplannen en gebiedsgerichte programma's en opgaven (bijvoorbeeld de Westrand van Apeldoorn, de binnenstad en Hoenderloo). Jeugd, Zorg en Welzijn werkt met Sociale Wijkteams, ondersteunt wijkgerichte initiatieven binnen de algemene voorzieningen en heeft stadsdeelgerichte Centra voor Jeugd en Gezin opgezet. Ook zijn in de wijken buurtregisseurs actief. Beheer & Onderhoud werkt al jaren wijkgericht en ondersteunt bewoners en bedrijven die zelf een stukje openbare ruimte willen onderhouden.
- Politie, Stimenz en Woningcorporaties werken eveneens gebiedsgericht. Dit sluit aan op de gemeentelijke stadsdeelaanpak.

2.3. DORPS- EN WIJKRADEN (DWR)

De 23 dorps- en wijkraden vervullen een belangrijke rol. De rechten en plichten van deze organisaties (verenigingen) zijn bepaald in de Verordening Dorps- en Wijkraden (2009). Daarin is een dorps- of wijkraad omschreven als een vereniging die door het college van burgemeester en wethouders is erkend en die binnen de gemeente Apeldoorn in een bepaald gebied werkzaam is. Daarbij behartigt de dorps- of wijkraad het algemeen belang van de inwoners in dat gebied. Een erkende dorps- of wijkraad heeft de volgende taken en bevoegdheden:

- gevraagd en ongevraagd advies uitbrengen over beleidsvoornemens die het algemeen belang in het dorp of de wijk beïnvloeden.
- communicatieve taken als intermediair naar de inwoners in het werkgebied.

- betrokkenheid bij ontwikkelingen in het werkgebied en bij beleidsprocessen in het werkgebied.
- betrokkenheid bij de stadsdeelaanpak.

Dorps- en wijkraden zijn zelfstandig opgerichte verenigingen. Zij leggen jaarlijks verantwoording af aan hun achterban in een algemene jaarvergadering en zijn **niet** ingesteld door de gemeente. Wel is er een verordening, waarin de subsidierelatie en taken en bevoegdheden zijn geregeld. De gemeente toetst op de rechtmatigheid van de verstrekte subsidie, niet de doelmatigheid.

Dorps- en wijkraden zijn conform de verordening vaak het eerste aanspreekpunt van de gemeente in de wijk of het dorp. Bij planinitiatieven, beleidsvorming als de praktische uitvoering van werken wordt de dorps- of wijkraad conform de Verordening op de dorps- en wijkraden als een van de eerste partners geconsulteerd. Voor de stadsdeelmanagers zijn de dorps- en wijkraden belangrijke gesprekspartner en in veel gevallen ook als de partij die de stem van de wijk verwoordt.

Verenigingen voor bedrijventerreinen vervullen eenzelfde rol, maar worden in de huidige stadsdeelaanpak niet genoemd.

2.4. ALGEMENE CONSTATERINGEN

In de periode sinds de totstandkoming van de Kadernotitie Stadsdeelaanpak is veel veranderd in de samenleving. De maatschappij toont meer initiatief en komt met meer spontane ideeën dan voorheen, soms parallel aan de dorps- en wijkraad en soms daar helemaal tegenin. Ook is de behoefte van bewoners, bedrijven en maatschappelijke partners veranderd; van de gemeente wordt verwacht dat zij actief participeert met kennis, bevoegdheden of geld. De behoefte aan organisatie en beleidsvorming is gering. Kortom, de verwachting is dat de gemeente meedoet en meedenkt.

Deze en andere conclusies kunnen we trekken aan de hand van meerdere bijeenkomsten die we hebben georganiseerd met dorps- en wijkraden, bewoners, bedrijven, partners en de gemeenteraad. Daarnaast kunnen we bogen op praktijkervaringen van stadsdeelmanagers, relatiemanagers en andere functionarissen in de dorpen en de stad. De combinatie van deze gesprekken en de ervaringen uit de praktijk maakt dat een aantal dingen opvalt:

- De huidige aanpak werkt institutionaliserend. Ideeën en energie van bewoners worden vertaald en vastgelegd in een toekomstagenda en vervolgens gepland in een stadsdeelplan. Daarmee wordt de in de wijk aanwezige energie niet direct vertaald naar actie, terwijl dat vaak wel de behoefte van bewoners is. Er is behoefte snelle en meer dynamische interactie tussen gemeente en externe stakeholders.
- Het schaalniveau van een stadsdeel is vaak te groot en daarmee niet herkenbaar voor de buurten en wijken. Vragen, kansen en problemen spelen in de regel op gebiedsniveau. Huidige planvormen spelen niet of onvoldoende in op deze wensen.
- De toekomstagenda wordt opgesteld op basis van de wensen van bewoners. Het stadsdeelplan komt tot stand door de gemeente, waarna het stadsdeelplatform hierop adviseert. De visie van de gemeente op ontwikkelingen in de wijk of dorp wordt hier nauwelijks bij betrokken.
- De huidige stadsdeelplannen (korte termijn) zijn sterk gericht op de fysieke leefomgeving. Daarbij moet gedacht worden aan thema's als veiligheid, verkeer, parkeren en openbare ruimte. Sociale, economische en maatschappelijke problematiek zijn slechts beperkt vertegenwoordigd. In de huidige plannen worden onderwerpen die op langere termijn spelen niet meegenomen en dreigen daardoor uit het zicht te raken. Dit rechtvaardigt de vraag of een meer integrale benadering (fysiek, sociaal, economie, veiligheid en verkeer) op een langere termijn niet meer recht doet aan alle facetten die spelen in de samenleving.

- De toekomstagenda wordt bepaald door bewoners. Bedrijven en maatschappelijke organisaties zijn niet of nauwelijks betrokken bij deze plannen. Ook hier kan de vraag gesteld worden of een bredere benadering niet beter zou zijn.
- Ook speelt de vraag als dorps- en wijkraden meer op sociaal domein gaan adviseren hoe zich dit verhoudt tot de adviesraden Wmo en VWI.
- Vergelijkingen tussen toekomstagenda's en stadsdeelplannen wijst uit dat nu veel initiatieven blijven liggen vanwege het ontbreken van middelen. In het verleden boden de inmiddels afgeschafte provinciale leefbaarheidsbudgetten gelegenheid om toch een aantal elementen uit te voeren.
- In het verlengde daarvan speelt de vraag of het waardevol zou zijn om meer te werken met project- en prestatiesubsidies rond concrete initiatieven. Dorps- en wijkraden ontvangen nu een normsubsidie voor het uitvoeren van o.a. hun bestuurs- en communicatieactiviteiten. Delen daarvan worden tevens benut voor concrete projecten. De vraag is of dit op een andere manier kan worden vormgegeven.

2.5. SPECIFIEKE CONSTATERINGEN VAN DORPS- EN WIJKRADEN, PARTNERS EN DE GEMEENTERAAD

Dorps- en wijkraden en diverse actieve partners in de stad zijn, als eerste aanspreekpunt, gevraagd wat hun ervaringen met de stadsdeelaanpak zijn. Zaken die hen opvallen zijn:

- In de samenwerking met de gemeente op concrete thema's ervaren dorps- en wijkraden en partners een sterk "wij-gevoel". De persoonlijke samenwerking met de stadsdeelmanagers, regisseurs openbare ruimte, relatiemanagers bedrijven en stadsdeelregisseurs zorg is goed. Er is één ingang bij de gemeente en de zaken worden direct en concreet geregeld. De kracht van de stadsdeelaanpak zit dan ook vooral in deze concrete zaken. Beleidsmatige onderwerpen, zoals verkeers- en structuurvisies komen minder goed van de grond.
- Het huidige instrumentarium van toekomstagenda's en stadsdeelplannen leeft niet bij alle betrokkenen. De plannen kennen een te grote schaal, waardoor het individu, de wijk of het dorp zich hier niet meer in herkent. De voorkeur gaat uit naar lichte en simpele instrumenten en behapbare uitwerkingen. Welke vorm daarbij gekozen wordt, is minder relevant.
- Met het afstoten van taken door de overheid ontstaat bij dorps- en wijkraden het gevoel dat er meer op hun bordje komt te liggen. De gemeente moet de dorps- en wijkraden niet gaan zien als een verlengstuk van de eigen organisatie. Het gaat hier om vrijwilligers die op basis van actieve inzet en betrokkenheid vaak concrete zaken voor elkaar willen maken.
- De dorpen en wijken verschillen onderling sterk. Dit vraagt om maatwerk en een verschillende aanpak voor verschillende gebieden. Het is waardevol en nodig om af en toe zaken los te (durven) laten.
- Van de gemeente wordt verwacht dat deze visie en kaders geeft die duidelijk zijn en die vertaald kunnen worden naar de praktijk van alledag.
- Per stadsdeel wordt in de huidige situatie één toekomstagenda opgesteld. Het proces om hiertoe te komen vraagt de inbreng van bewoners en maatschappelijke partners. De toekomstagenda krijgt een gemeentelijk antwoord in de vorm van een stadsdeelplan. Aanvankelijk ging het om toezeggingen om zaken uit te voeren. De laatste jaren werd, door het minder beschikbaar hebben van middelen, het een document met procesantwoorden.

- Vanuit de raad worden vraagtekens gesteld bij de democratische legitimiteit van de dorps- en wijkraden. In hoeverre is dit gewaarborgd in statuten en tijdens ledenvergaderingen? Spreken zij daarnaast namens (een meerderheid van) de bewoners?

3. UITGANGSPUNTEN

3.1. WAAROM UITGANGSPUNTEN?

De constatering uit het voorgaande hoofdstuk vragen om een herbezinning op het gebiedsgerichte werken; op welke manier komen we tegemoet aan de behoefte van bewoners, bedrijven en maatschappelijke partners om snel te kunnen handelen en welke rol nemen we in? Daarbij is het belangrijk dat het beleid zich ontwikkelt naar gelang de vraag van de samenleving verandert. Tegelijk vereisen samenleving, wetgeving en bestuur duidelijkheid over taken, rollen en werkwijze. De navolgende uitgangspunten geven duidelijkheid en richting, maar maken verdere ontwikkeling mogelijk. Behoud en ontwikkeling van de vitaliteit van gebieden is daarbij leidend.

Uitgangspunten passen bij een werkwijze waarbij we van grof naar fijn werken. De uitgangspunten zijn bedoeld om enerzijds duidelijkheid te geven en anderzijds samen met bewoners, bedrijven en maatschappelijke instanties te leren en te komen tot een passende vorm van gebiedsgericht werken. Concrete veranderingen als de aanpassing van de gemeentelijke verordening op de dorps- en wijkcraden zijn nu dan ook nog niet aan de orde, maar volgen later.

Met deze uitgangspunten wordt een antwoord gegeven op de tweede en derde centrale vraag die zijn geformuleerd in paragraaf 1.3:

2. *In hoeverre zou een gedeeld informatiebeeld op gebiedsniveau (een “foto van het gebied”) bijdragen aan de maatschappelijke opgaven in de samenleving en de strategische en tactische opgaven van ons als gemeente? Wat is de rol van “big data” hierin? En hoe waarborgen we daarnaast de samenhang tussen deze beide opgaven?*
3. *Gegeven de effecten van de huidige stadsdeelgerichte aanpak, welk perspectief op gebiedsgericht werken zou nu passend zijn? Welk instrumentarium passen we toe? En hoe kunnen we blijvend inspelen op ontwikkelingen in de samenleving?*

3.2. UITGANGSPUNTEN OVER SAMENWERKING

De gemeentelijke kernwaarden “betrokken, uitnodigend en slagvaardig” komen tot uitdrukking in drie uitgangspunten die betrekking hebben op de manier waarom we samenwerken met bewoners, bedrijven en maatschappelijke instellingen.

Uitgangspunt 1: We zijn geïnteresseerd in de samenleving, we kennen deze, we verwelkomen initiatief en we werken op basis van vertrouwen constructief samen

Zowel het collegewerkprogramma als de gemeentelijke missie en visie gaan uit van een open houding naar de samenleving. Dit vertaalt zich rechtstreeks door in het gebiedsgerichte beleid. We verwelkomen initiatieven van betrokken bewoners, bedrijven en maatschappelijke instellingen. Een hogere mate van invloed op het democratisch proces en besluitvorming maakt dat bewoners, bedrijven en maatschappelijke instanties meer en directer betrokken zijn bij besluiten die betrekking hebben op hun eigen directe omgeving. We nemen niet automatisch het voortouw, maar kijken we op welke wijze en in welke rol we een zo optimaal mogelijke samenwerking kunnen aangaan. Dit leidt tot een verschuiving van burgerparticipatie (overheid nodigt burger uit om mee te doen) naar overheidsparticipatie (burger nodigt de overheid uit om mee te doen).

Initiatieven bereiken ons op velerlei manieren en hebben betrekking op tal van onderwerpen. We zijn helder in onze ambities, maar bij sommige onderwerpen hebben we niet direct een antwoord. Daar zijn we duidelijk

over, zodat initiatiefnemers weten waar ze aan toe zijn en dat de kans bestaat dat het wat langer duurt voordat ze een antwoord krijgen.

Uitgangspunt 2: De gemeente doet recht aan verschillen, we denken in kansen en durven het experiment aan te gaan, het resultaat staat centraal

Mensen, bedrijven en gebieden zijn per definitie verschillend. Dat maakt dat verschillende oplossingen in verschillende gebieden mogelijk zijn en dat per definitie maatwerk nodig is om te komen tot optimaal resultaat. Consequentie hiervan is dat middelen niet evenredig over de stad verdeeld worden, maar dat op basis van de vitaliteitsagenda (zie uitgangspunt 6) voor aandachtsgebieden meer middelen beschikbaar zijn. Dit maakt ons flexibel in onze rol, planvorm en in de aanpak van een situatie. Daarbij kan het initiatief even zo goed bij dorps- en wijkraden, bewonersgroepen, maatschappelijke organisaties als bij ons liggen. Op deze wijze ontstaat met-tertijd een “lappendeken” van verschillende plannen. Planvormen zijn daarmee niet rigide bepaald en niet vormvast. We doen wat nodig is om te komen tot een optimaal resultaat.

3.3. UITGANGSPUNTEN OVER DE “FOTO VAN HET GEBIED”

Het college noemt in zijn werkprogramma “Doorvertaald” de foto van het gebied als basis voor het gebiedsgerichte werken. Een sterke, liefst digitale, onderlegger op basis van beschikbare informatie vormt een belangrijk hulpmiddel om ons handelen te onderbouwen. Dat handelen is erop gericht om de vitaliteit van het gebied te behouden en waar nodig te versterken. Daarbij richten we ons op de lange termijn (8 à 10 jaar). Totstandkoming van deze “foto van het gebied” vormt een project op zich dat van belang is voor het gehele concern en voorziet aan de informatiebehoefte van meerdere vakdisciplines.

Uitgangspunt 3: We inventariseren en bundelen de beschikbare kwalitatieve en kwantitatieve informatie in de “foto van het gebied”. Dit doen we integraal

De “foto van het gebied” vergelijkt jaarlijks gebieden op diverse thema’s. Informatie wordt gebundeld en weer-gegeven op de meest passende manier, bijvoorbeeld in de vorm van kaarten of tabellen. De gebiedsomvang is zo dat zij een herkenbare eenheid vormt voor bewoners, bedrijven en maatschappelijke instanties. Het is juist de vergelijking tussen gebieden die maakt dat aandachtspunten en verschillen duidelijk naar voren komen. Daarnaast maakt het jaarlijkse karakter van de foto het mogelijk om trends en ontwikkelingen waar te nemen. De “foto van het gebied” is geen plan of beleidsinstrument, maar een bundeling van beschikbare interne en externe informatie.

De “foto van het gebied” bundelt in ieder geval informatie op de volgende thema’s:

- Demografie: leeftijdsopbouw, onderwijs, inkomen, arbeid
- Ruimtelijk: visies, woningvoorraad, beheer en onderhoud (groen, grijs en blauw), fysieke en planologische ingrepen, participatiekaart, duurzaamheid, energie
- Sociaal: WMO en Participatie, sociale wijkteams, ontmoetingsplekken, centra voor maatschappelijke ondersteuning
- Veiligheid: inbraken, overlast, leefbaarheidsmonitor, samenwerkingsverbanden op veiligheid, verkeersveiligheid
- Economie: bedrijvigheid in het gebied, arbeidsplaatsen, sectoren, leegstand
- Cultuur en sport: voorzieningen in het gebied, activiteiten, verenigingen
- Gezondheid: gesteldheid van het gebied, beschikbaarheid en afstand tot voorzieningen

De “foto van het gebied” krijgt een prominente plaats in het gebiedsgerichte werken. Pilots met gebiedsinformatie en ervaringen van andere gemeenten onderschrijven het belang van een goede informatiepositie. Dit

vraagt om een groeimodel, waarbij ervaringen wordt gebruikt voor doorontwikkeling. Op dit moment is al veel informatie voorhanden, deze wordt systematisch bijgehouden. Wanneer deze wordt gebundeld in de “foto van het gebied” wordt beter gebruik gemaakt van bestaande informatie. Tegelijk staan enkele vragen open:

- Privacy: hoe wordt informatie gebruikt voor duiding, terwijl privacy gewaarborgd blijft?
- Open source: zou de foto als open source informatie beschikbaar gesteld moeten worden? Zo ja, wat zijn de randvoorwaarden en consequenties? Maken we gebruik van andere dan gemeentelijke bronnen, zoals die van de corporaties, GGD, welzijnsorganisaties, belastingdienst?
- Big Data: hoe ver gaan we in onze analyses? Maken we gebruik van big data? Proberen we voorspellingen te doen op basis van data? Gebruiken we daarvoor ook social media, zoals twitter en facebook?

De situatie rond informatie en interpretatie is in de gemeente Apeldoorn momenteel nog niet op zo'n niveau dat de foto op korte termijn beschikbaar is. Ontwikkeling hiervan vormt een groeimodel. De informatie in deze foto is echter essentieel.

Uitgangspunt 4: Professionele analyse en duiding van de informatie in de “foto van het gebied” helpt ons bij het leggen van de juiste verbanden; wat is echt van belang voor de vitaliteit in een gebied?

Analyse en duiding van de informatie in de “foto van het gebied” is vereist om te komen tot logische verbanden. Het resulteert in een overzicht van thema's waarop inzet nodig is om vitaliteit te behouden en te versterken. Dat kan per gebied verschillen. Voorbeelden hiervan zijn extra aandacht voor bevolkingsgroepen, vergrijzing en eenzaamheid, concrete problemen in de openbare ruimte, een eenzijdig woningaanbod, leegstand van winkels of kantoren en problemen rond veiligheid

3.4. UITGANGSPUNTEN OVER GEBIEDSOVERLEG EN VITALITEITSAGENDA

Uitgangspunt 5: Afstemming van projecten vindt plaats in jaarlijks gebiedsoverleg, wat als doel heeft informatie uit te wisselen en prioritering en samenwerking te realiseren

“Hoe houden we het gebied vitaal nu en over een langere termijn (8 à 10 jaar) en wat moet daarvoor gebeuren?” is de centrale vraag van het gebiedsoverleg. De stadsdeelmanager organiseert daarom jaarlijks per stadsdeel één of meerdere gebiedsoverleggen. Dit zal betekenen dat het stadsdeelplatform minder vaak bij elkaar hoeft te komen.

Het gebiedsoverleg komt tegemoet aan de behoefte van partners en collega's om te komen tot een overleg op een lager schaalniveau dan het stadsdeel. Uitgangspunt daarbij is de indeling in gebieden voor dorps- en wijkraden (23 gebieden). Hierin valt op dat sommige van deze gebieden (Zuid, Zuidoost) erg groot zijn of een totaal andere karakteristiek kennen. Deze worden waar nodig als aparte gebieden aangemerkt. Herkenbaarheid bij bewoners en gebruikers staat voorop. In de huidige situatie lopen gebiedsgrenzen voor de verschillende domeinen (sociaal, fysiek, etc.) niet gelijk. We streven ernaar om deze zoveel als mogelijk gelijk te schakelen.

Gemeentelijke professionals, bewoners, bedrijven, dorps- en wijkraden en maatschappelijke instanties (corporaties, welzijnswerk, etc.) zoomen samen in op deze gebieden en maken beleid, visies, programma's en projecten per gebied inzichtelijk. De foto van het gebied fungeert als basisinformatie en vertrekpunt. Waar nodig stellen zij per gebied een vitaliteitsagenda op (zie uitgangspunt 6). Bedrijventerreinen kennen een geheel eigen dynamiek. Deze worden betrokken bij het gebiedsoverleg, de relatiemanager bedrijven vervult daarin een rol die vergelijkbaar is met die van de stadsdeelmanager. Het gebiedsoverleg heeft als doel om te komen tot afstemming en informatie-uitwisseling.

Uitgangspunt 6: De vitaliteitsagenda bevat de issues die aangepakt moeten worden om het gebied nu en op langere termijn vitaal te houden.

Het gebiedsoverleg resulteert waar nodig in een vitaliteitsagenda; In de agenda staat wat nodig is om de vitaliteit in een gebied op peil te houden of verder te ontwikkelen. Een vitaliteitsagenda is geen plan, maar een bondige opsomming van onderwerpen en acties. Het kan concreet vorm krijgen in een A4-tje, een digitale kaartlaag of een webpagina. Het bevat twee onderdelen, te weten de visie op het gebied (de “stip op de horizon”) en wat concreet nodig is om daar te komen. Het wordt in principe jaarlijks gemaakt, maar kan ieder moment worden aangepast indien daartoe de behoefte ontstaat.

Uitgangspunt 7: Deelname en inbreng van gebiedspartners in het gebiedsoverleg is essentieel

Dorps- en wijkraden, en in geval van bedrijventerreinen de verenigingen, worden benaderd voor participatie in het gebiedsoverleg. Bewoners en bedrijven kiezen er echter vaak voor om zichzelf, los van de bestaande structuren, te organiseren en hun stem te laten horen. Al deze partijen zijn welkom bij het gebiedsoverleg. Tegelijk is de verbinding met de gemeentelijke vakeenheden nodig om tot uitwisseling van informatie en afstemming te komen. Door aanwezigheid van deze partijen ontstaat verbinding tussen gemeente, gebieden en hun gebruikers.

De positie van dorps- en wijkraden in het gebiedsoverleg zorgt ervoor dat zij vroegtijdig betrokken zijn bij ontwikkelingen en hierover hun achterban tijdig kunnen raadplegen. Dit maakt de voorinspraak als instrument ons inziens overbodig. Deze wordt dan ook afgebouwd. Deze wijziging wordt gekoppeld aan de wijzigingen bij de omgevingsplannen (nieuwe Omgevingswet) die in 2018 geëffectueerd worden.

3.5. UITGANGSPUNTEN OVER PARTNERS IN HET GEBIED EN INITIATIEVEN

Uitgangspunt 8: We staan open voor alle partners in het gebied.

Participatie vanuit gebieden krijgt op verschillende manieren concreet vorm. Zo hebben we onze vaste partners in de vorm van dorps- en wijkraden. We staan ook open voor andere participatievormen, zoals G1000-constructies waar bewoners en bedrijven via loting actief worden benaderd om mee te denken over hun gebied. Daarmee gaan vernieuwing en waardering van het bestaande hand in hand.

Dorps- en wijkraden blijven belangrijke partners in het gebiedsgerichte werken. Deze partners ondersteunen wij bij hun bestuurs- en communicatie-activiteiten in de vorm van een financiële bijdrage. Op dit moment ontvangen dorps- en wijkraden een normsubsidie gebaseerd op onder andere inwoneraantallen. Dit systeem laten wij ongewijzigd. Wel stellen wij voor om de hoogte van de normsubsidie naar beneden bij te stellen zodat budget beschikbaar komt voor concrete projecten en initiatieven, bijvoorbeeld op het gebied van nieuwe vormen van democratie. Dorps- en wijkraden blijven beschikken over voldoende middelen om hun belangenbehartigingswerkzaamheden naar behoren uit te kunnen voeren. Dorps- en wijkraden en andere partijen die nog meer willen en kunnen, krijgen de mogelijkheid om extra middelen voor concrete projecten en initiatieven binnen te halen via een initiatievenfonds.

Als aangegeven zijn dorps- en wijkraden niet onze enige partners. Zo kunnen per gebied verschillende groepen hun stem laten horen. We zetten actief in op participatie vanuit de samenleving, daarvoor zien we concreet de volgende mogelijkheden:

- In minstens drie gebieden organiseren we ruimte voor andere vormen van vertegenwoordiging. Vertegenwoordiging in bijvoorbeeld de vorm van loting of G-1000 achtige modellen. Daarbij nodigen we anderen uit om het voortouw te nemen in dit proces.

- Voor algemene vertegenwoordiging hanteren we een soortgelijk model wanneer door omstandigheden in een gebied geen bestuur van een dorps- of wijkraad meer actief is.
- We onderzoeken de mogelijkheid van een gemeentebrede adviesraad rond initiatieven en projecten. waarmee we de samenleving zelf meer verantwoordelijk geven en dat is een meerwaarde.
- Alle andere vormen van participatie die gemeentebreed of per gebied ontstaan verwelkomen we en geven we een plek passend bij het doel dat door de groep wordt nagestreefd. De eerste mogelijkheid daarbij is deelname aan het gebiedsoverleg.

Op deze manieren betrekken we bewoners en bedrijven direct en actief bij gemeentelijke besluitvorming

Uitgangspunt 9: Goede initiatieven verdienen een bijdrage

Apeldoorn gaat voor een initiatiefrijke samenleving. Bij de totstandkoming van toekomstagenda's werden veel goede en waardevolle ideeën verzameld, waarvan een aantal niet kon worden uitgevoerd omdat geen middelen beschikbaar waren. Daarbij moet gedacht worden aan aanpassingen in de openbare ruimte rond groen en parkeren, verkenningen voor (buurt-) winkelcentra, jeugd- en jongereninitiatieven, speelvoorzieningen of wijk- en opbouwwerk. Deze initiatieven kenmerken zich door een grote eigen inzet van bewoners, bedrijven en maatschappelijke instanties. Waar het aan ontbreekt is een stuk cofinanciering om het initiatief verder te brengen.

Eigen initiatief hoort beloond te worden. We starten hiervoor een initiatievenfonds; initiatieven hebben betrekking op de vitaliteit van gebieden en gaan uit van gezamenlijke, niet persoonlijke belangen. Daarbij denken we aan buurtprojecten (samen een deel van de buurt opknappen, leefbaarheidsprojecten voor jongeren, ouderen of andere doelgroepen of projecten rond ontmoeting en culturele uitwisseling). Initiatieven vergroten de leefbaarheid van Apeldoorn en hebben daarmee een positieve uitwerking op stad en dorpen. Belangrijk is dat initiatiefnemers zelf een actieve bijdrage leveren aan het initiatief en dat er draagvlak voor is in de buurt/wijk/stad/dorp. Initiatieven hoeven niet noodzakelijkerwijs betrekking te hebben op een klein gebied, maar kunnen ook grotere gebieden beslaan. Om een financiële bijdrage te ontvangen zijn initiatieven in lijn met de vitaliteitsagenda, ze mogen er in ieder geval niet mee in strijd zijn.

3.6. UITGANGSPUNTEN OVER ROLLEN

Uitgangspunt 10: De rol van stadsdeelmanager en de relatiemanager bedrijven

De stadsdeelmanager is de spin in het web als het gaat om gebieden. Hij/zij kent de spelers als geen ander en vormt de smeerolie die processen vlot trekt. Dat blijft de stadsdeelmanager doen zonder hiërarchische bevoegdheden. De structuur wijzigt niet. Het gebiedsgerichte werken vormt zoals gezegd een hulpstructuur binnen het concern, geen leidend organisatieprincipe, de stadsdeelmanager blijft deel uit maken van de eenheid POW. De rol van de relatiemanager bedrijven is vergelijkbaar met de rol van de stadsdeelmanager waar het gaat om bedrijventerreinen en gebieden met een sterke economische component.

In de dagelijkse praktijk stemmen stadsdeelmanager, relatiemanager bedrijven, regisseur openbare ruimte en stadsdeelregisseur zorg de activiteiten op elkaar af. Deze afstemming blijft een essentieel onderdeel van het gebiedsgerichte werken. Ook de communicatie met de gebiedswethouder loopt via de stadsdeelmanager of de relatiemanager bedrijven.

De afstemming van de stadsdeelmanagers met de vakdisciplines blijft primair lopen via de accounthouders; de borging en daadwerkelijke uitvoering van de zaken die genoemd worden in het vitaliteitsagenda's is belegd

bij accounthouders binnen de vakdisciplines. Deze zorgen voor het opnemen van de werkzaamheden in eenheidsplannen en begrotingen.

Uitgangspunt 11: Rollen van de gebiedsbestuurder

De rol van de gebiedsbestuurder wordt in voorliggend beleid opnieuw benadrukt. De gebiedsbestuurder is de bestuurlijke tegenhanger van de stadsdeelmanager, hij/zij kent het gebied kent en de partijen en helpt hen bij hun inzet in het belang van het gebied (inclusief bedrijventerreinen). De gebiedsbestuurder maakt zich daar ook sterk voor. Hij is daarmee het eerste, algemene aanspreekpunt. Wanneer het gaat om de organisatie van werkbezoeken, neemt de gebiedsbestuurder het voortouw. Daarnaast is deze het eerste aanspreekpunt voor de betreffende stadsdeelmanager of relatiemanager.

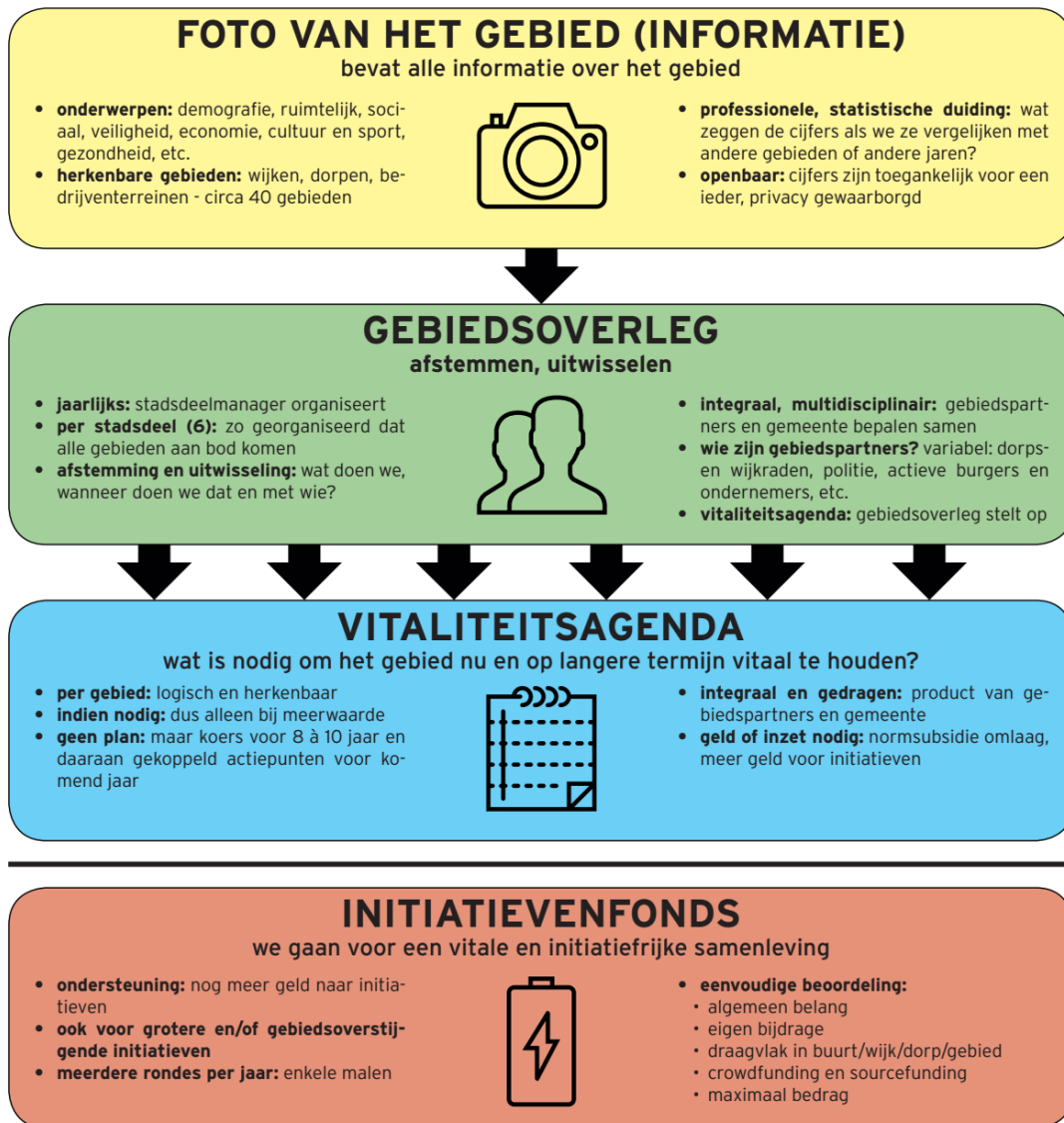
4. VOORSTEL

4.1. INLEIDING

Op basis van uitgangspunten van hoofdstuk 3 zet dit hoofdstuk een stip op de horizon. We gaan voor een spontane en initiatiefrijke gemeente waar bewoners, bedrijven en maatschappelijke instanties zelf invloed uitoefenen op hun werk- en leefomgeving. Daarbij werken we toe naar de situatie waarin de uitgangspunten concreet vorm kunnen krijgen en onderzoeken we enkele alternatieven rond subsidies en het initiatievenfonds.

4.2. VOORSTEL

Invoering van de uitgangspunten krijgt als volgt concreet vorm:

KENMERKEN

- hulpstructuur
- organisatie per stadsdeel
- blijvende rollen van stadsdeelmanager, relatie manager bedrijven, gebiedsbestuurder, regisseur zorg en regisseur openbare ruimte

RUIMTE VOOR PARTICIPATIE

- open staan voor loting, D1000/G1000, etc.
- in tenminste drie gebieden ruimte organiseren (wijken, dorpen, etc.)
- participatie-initiatief is welkom

DORPS- EN WIJKRADEN

- gesprekspartner in het gebied
- stelt met partners de vitaliteitsagenda op
- gebiedsoverleg in plaats van voorinspraak
- normsubsidie dorps- en wijkraden omlaag
- DWR kunnen voor projecten en initiatieven aanspraak maken op initiatievenfonds

Afbeelding 1 Samenvatting van het gebiedsgerichte werken

Afbeelding 1 geeft de belangrijkste veranderingen van het nieuwe gebiedsgerichte werken weer in één overzicht. We gaan uit van de invoering van de in hoofdstuk 3 genoemde uitgangspunten binnen de bestaande kaders en financiële middelen; we gaan uit van de beschikbaarheid van een **“foto van het gebied”**, deze vormt input voor een jaarlijks **gebiedsoverleg** waar zowel gebiedspartners als gemeente een belangrijke rol in spelen, de stadsdeelmanager organiseert dit. Betrokken ambtenaren, partners en bewoners stemmen deze zo goed mogelijk op elkaar af; wat wordt eerst opgepakt, waar zijn slimme combinaties te maken en hoe zorgen we dat zaken beter lopen? Het gebiedsoverleg stelt, waar nodig, een **vitaliteitsagenda** op die antwoord geeft op de vraag wat nodig is om het gebied vitaal te houden voor de periode tussen nu en 8 à 10 jaar en de stappen die nodig zijn om daar te komen. Dorps- en wijkraden houden een actieve rol in dit proces, maar zijn niet de enige gemeentelijke partner. Zo kunnen per gebied verschillende groepen hun stem laten horen en nodigen we actief uit tot participatie vanuit de samenleving, bijvoorbeeld in de vorm van loting of G1000-achtige modellen.

Vergelijking tussen de huidige toekomstagenda's en stadsdeelplannen wijst uit dat initiatief verloren gaat, omdat hiervoor geen middelen beschikbaar zijn. Daarom introduceren we een zogenaamd **“initiatievenfonds”**. We willen het streven naar een spontane en initiatiefrijke samenleving versterken met middelen uit een initiatievenfonds; de raad stelt eenmalig een structureel budget van € 200.000,- beschikbaar om initiatiefnemers (bewoners, bedrijven, dorps- en wijkraden en bedrijfsverenigingen, al dan niet samen met stadsdeelmanagers en relatiemanagers bedrijven) de mogelijkheid te geven om projecten uit te voeren. Middelen in dit fonds zijn niet sectoraal geoormerkt, maar vrij te besteden. Concreet gaat het hier om gebieds- of gemeentebrede initiatieven van enige omvang. Daarbij kan iedereen die daarin een partner wil zijn, een bijdrage leveren. Initiatieven worden ingediend bij één loket. Dit is om ervoor te zorgen en te waken dat slimme combinaties en dwarsverbanden van initiatieven worden gelegd. Voor die beoordeling stelt het fonds eenvoudige criteria:

- Initiatieven hebben betrekking op de vitaliteit van gebieden of de stad/dorp en gaan uit van gezamenlijke, niet persoonlijke belangen.
- Initiatieven vergroten de leefbaarheid van Apeldoorn en hebben daarmee een positieve uitwerking op stad en dorpen.
- Belangrijk is dat initiatiefnemers zelf een actieve bijdrage leveren aan het initiatief en dat er draagvlak voor is in de buurt/wijk/stad.
- Initiatieven hoeven niet rechtstreeks genoemd te worden in vitaliteitsagenda's, maar mogen hier niet mee in strijd zijn.

Initiatieven mogen experimenteel van aard zijn, zolang deze in lijn zijn met de bedoeling van kaders en beleid. Mogelijkheden als crowdfunding en sourcefunding (het werven van middelen van andere partners, zoals bedrijven en bewoners) maken initiatieven sterker en vergroten de mate van draagvlak in dorp, wijk of gebied. Het college beslist enkele malen per jaar over de bestedingen vanuit het initiatievenfonds.

De aanpak biedt ruimte om blijvend te kunnen inspelen op ontwikkelingen in de samenleving; de manier waarop bewoners, bedrijven en maatschappelijke instanties met elkaar en met de gemeente samenwerken is dynamisch. De aanpak gaat uit van informatie als basis voor samenwerking met een concrete vertaling naar actiepunten. De precieze invulling hiervan kan dan ook worden aangepast aan de wensen van partners en gemeente.

4.3. ALTERNATIEVEN

In voorgaande paragraaf hebben we een concrete invulling gegeven aan de uitgangspunten van hoofdstuk 3. Bepaalde keuzes zijn echter bepalend voor de uiteindelijke werkwijze, met name daar waar het om geld gaat. Om dit concreter te maken is gekozen om twee variabelen nader te bezien, te weten:

a. Hoe gaan we om met de positie en (norm-)subsidie van Dorps- en Wijkraden?

Dorps- en wijkraden hebben een belangrijke positie binnen het gebiedsgerichte werken. Maatschappelijk gezien is echter een trend waarneembaar, waarbij bewoners zich op andere manieren in een gebied verenigen en thema's bespreekbaar maken. Ook zoeken we actief de participatie van bewoners en bedrijven op. Dat betekent dat daarvoor middelen beschikbaar moeten zijn. Hoe gaan we om met de positie en subsidie van dorps- en wijkraden?

b. Hoeveel geld is beschikbaar voor het initiatievenfonds?

Op dit moment is een bestaand budget voorhanden van € 438.000,- bestemd voor de werkzaamheden van dorps- en wijkraden. In de huidige begroting is daarmee geen ruimte voor een initiatievenfonds. Maar hoeveel zou er eigenlijk beschikbaar moeten zijn? En hoe kan de raad dit vormgeven?

4.4. POSITIE EN SUBSIDIE VAN DORPS- EN WIJKRADEN

a. Waar hebben we het over? - een korte toelichting

Een erkende dorps- of wijkraad heeft op grond van artikel 4 van de Verordening op de dorps- en wijkraden de volgende officiële taken en bevoegdheden:

- gevraagd en ongevraagd advies uitbrengen over beleidsvoornemens die het algemeen belang in het dorp of de wijk beïnvloeden;
- communicatieve taken als intermediair naar de inwoners in het werkgebied;
- betrokkenheid bij ontwikkelingen in het werkgebied en bij beleidsprocessen in het werkgebied, en;
- betrokkenheid bij de stadsdeelaanpak.

Dorps- en wijkraden zijn zelfstandig functionerende verenigingen. Zij leggen aan hun achterban (bewoners) verantwoording af waar het gaat om beleid en financiële bestedingen. De gemeente toetst uitsluitend of de normsubsidie rechtmatig is besteed.

Zoals al aangegeven bij de evaluatie van de stadsdeelaanpak, wordt de rol van dorps- en wijkraden sterk verschillend beleefd, zowel door dorps- en wijkraden zelf als door gemeente en partners. Dorps- en wijkraden zijn zoekende in hoe invulling te geven aan hiervoor genoemde taken, wat maakt dat veel onderlinge verschillen zijn tussen de werkwijze en activiteiten. Enkele dorps- en wijkraden ontplooiën zelf initiatieven in hun gebied die de leefbaarheid vergroten, andere zetten vooral in op een rol als gesprekspartner rond beleidsprocessen en concrete ontwikkelingen.

In lijn met het collegewerkprogramma zetten we in op actieve en betrokken dorps- en wijkraden die een rol spelen bij concrete initiatieven in het gebied. Wij stellen daarom voor om de normsubsidie te verlagen waardoor vrijvallende middelen besteed kunnen worden aan projecten en initiatieven, bijvoorbeeld via het initiatievenfonds. Dorps- en wijkraden kunnen, net als anderen, gebruik maken van dit initiatievenfonds.

b. Scenario's

Er zijn meerdere scenario's denkbaar, reikend van behoud van de huidige normsubsidie tot het volledig afschaffen hiervan. Daartussen zitten nog twee scenario's, te weten:

- Een verlaging van 15 à 25%. Deze is ingegeven door een beoordeling van de begroting en wat nodig is om dorps- en wijkraden hun bestaande basistaken te kunnen laten uitvoeren. Gemiddeld genomen is de omvang van het gebied van een dorps- of wijkraad zo'n 7.000 bewoners. Met name de communicatie met deze bewoners en bedrijven brengt de nodige kosten met zich mee, digitale communicatie is vaak niet toereikend;
- Een verlaging van circa 65%. Deze is vergelijkbaar met de bezuiniging die enige tijd geleden aan sport- en cultuurverenigingen is opgelegd.

Overigens is het goed om te vermelden dat de afgelopen jaren de subsidies voor dorps- en wijkraden reeds met € 100.000,- verlaagd zijn.

In navolgende tabel worden de scenario's met elkaar vergeleken.

Tabel 4.1 Scenario's subsidie Dorps- en Wijkraden

Scenario	1: behoud 100% subsidie	2: behoud 80% subsidie	3: behoud 35% subsidie	4: 0% - beëindiging subsidie
Toelichting	Behoud van de bestaande normsubsidie	Verlaging van de normsubsidie met 15 à 25% (berekening = 20%)	Verlaging van de normsubsidie conform sport- en cultuur	Beëindigen van de subsidie voor dorps- en wijkraden
Effect	<ul style="list-style-type: none"> - minder prikkel bij DWR om initiatieven te ontplooiën of stimuleren - basisfunctie DWR kan worden uitgeoefend binnen subsidie 	<ul style="list-style-type: none"> - prestatieprikkel voor DWR om initiatieven te ontplooiën - basisfunctie DWR kan worden uitgeoefend binnen subsidie 	<ul style="list-style-type: none"> - voortbestaan van het systeem van DWR is niet langer geborgd - verlaging leidt mogelijk tot beëindiging van dorps- of wijkraden 	<ul style="list-style-type: none"> - voortbestaan van het systeem van DWR is niet langer geborgd - uitsluitend prikkel voor initiatief
Financiële doorrekening				
Bedrag DWR totaal	€ 438.000,-	€ 375.000,-	€ 154.000,-	€ 0,-
Initiatievenfonds	€ 200.000,-	€ 200.000,-	€ 200.000,-	€ 200.000,-
Totale kosten gebiedsgericht werken	€ 638.000,-	€ 550.000,-	€ 354.000,-	€ 200.000,-
Huidig budget	€ 438.000,-	€ 438.000,-	€ 438.000,-	€ 438.000,-
Kosten/baten	- € 200.000,-	- € 112.000,-	€ 84.000,-	€ 238.000,-

c. Voorstel

Op basis van het bovenstaande wordt geadviseerd om scenario 2 te volgen en de subsidie van dorps- en wijkraden met 20% te verlagen. Analyse van de dorps- en wijkraad- begrotingen heeft namelijk geleerd dat dit nodig is om die basistaken te kunnen uitvoeren, terwijl wel een prikkel zal gaan ontstaan om extra activiteiten, initiatieven en projecten te ontplooiën. Voor de besteding van de vrijkomende middelen verwijzen we naar tabel 1. Over twee jaar een evaluatierapport maken over de effecten c.a., van het gekozen scenario.

4.5. INVULLING INITIATIEVENFONDS

a. Waar hebben we het over? - een korte toelichting

Het initiatievenfonds is bedoeld om initiatief in de samenleving te stimuleren. Centrale vraag daarbij is hoeveel middelen beschikbaar zouden moeten zijn voor dit soort initiatieven. Omliggende gemeenten hanteren jaarlijkse bedragen van enkele tonnen (Arnhem) tot enkele miljoenen (Groningen en Utrecht).

Belangrijk is wat naar aard en schaal passend is bij de gemeente Apeldoorn. Daarvoor is primair gekeken naar de wensen en initiatieven die zijn opgenomen in de diverse toekomstagenda's. Hieruit volgt de schatting dat jaarlijks circa € 200.000,- beschikbaar zou moeten zijn om te komen tot ondersteuning van deze initiatieven. Denk hierbij bijvoorbeeld aan aanpassingen in de openbare ruimte rond groen en parkeren, verkenningen voor (buurt-) winkelcentra, jeugd- en jongereninitiatieven, speelvoorzieningen of wijk- en opbouwwerk. Deze initiatieven kenmerken zich door een grote eigen inzet van bewoners, bedrijven en maatschappelijke instanties. Waar het aan ontbreekt is een stuk cofinanciering om dit reeds bij ons bekende initiatief verder te brengen.

Uitgaande van de stelling dat Apeldoorn eigen initiatief toejuicht, zou een dergelijk budget echter niet toereikend zijn. We zouden verder willen gaan dan het bestaande initiatief en juist willen kijken naar de behoefte die ons nu niet bereikt, het onbenutte potentieel. Een verhoging van het budget zou resulteren in een serieus signaal naar de samenleving en een blijk van vertrouwen in eigen initiatief, creativiteit en participatie en soms medeverantwoordelijkheid. Voor zowel de bestaande initiatieven als het stimuleren van onbenut potentieel zouden meer middelen nodig zijn, naar schatting zo'n € 400.000,-. De ervaring van enkele andere gemeenten is dat een dergelijk budget leidt tot extra creativiteit en een actieve participatiegraad van de samenleving.

b. Voorstel

Het invoeren van een initiatievenfonds kost tijd, zowel bij de gemeente als bij initiatiefnemers. Wat maken we wel mogelijk en wat niet? Wanneer is voldaan aan het vereiste van draagvlak? Is crowdfunding altijd een vereiste? En weten initiatiefnemers ons te vinden of bereiken we hen? Daarom wordt voorgesteld om met ingang van 2018 te starten met een jaarlijks budget van € 200.000,-. Daarmee ontstaat de mogelijkheid voor alle betrokkenen om te groeien en samen te komen tot een goed initiatievenfonds. In 2019 presenteert het college de resultaten van het initiatievenfonds aan de raad en kan deze een keuze maken over de definitieve hoogte van het budget.

4.6. INVOERING VAN HET BELEID: LEREN DOOR DOEN

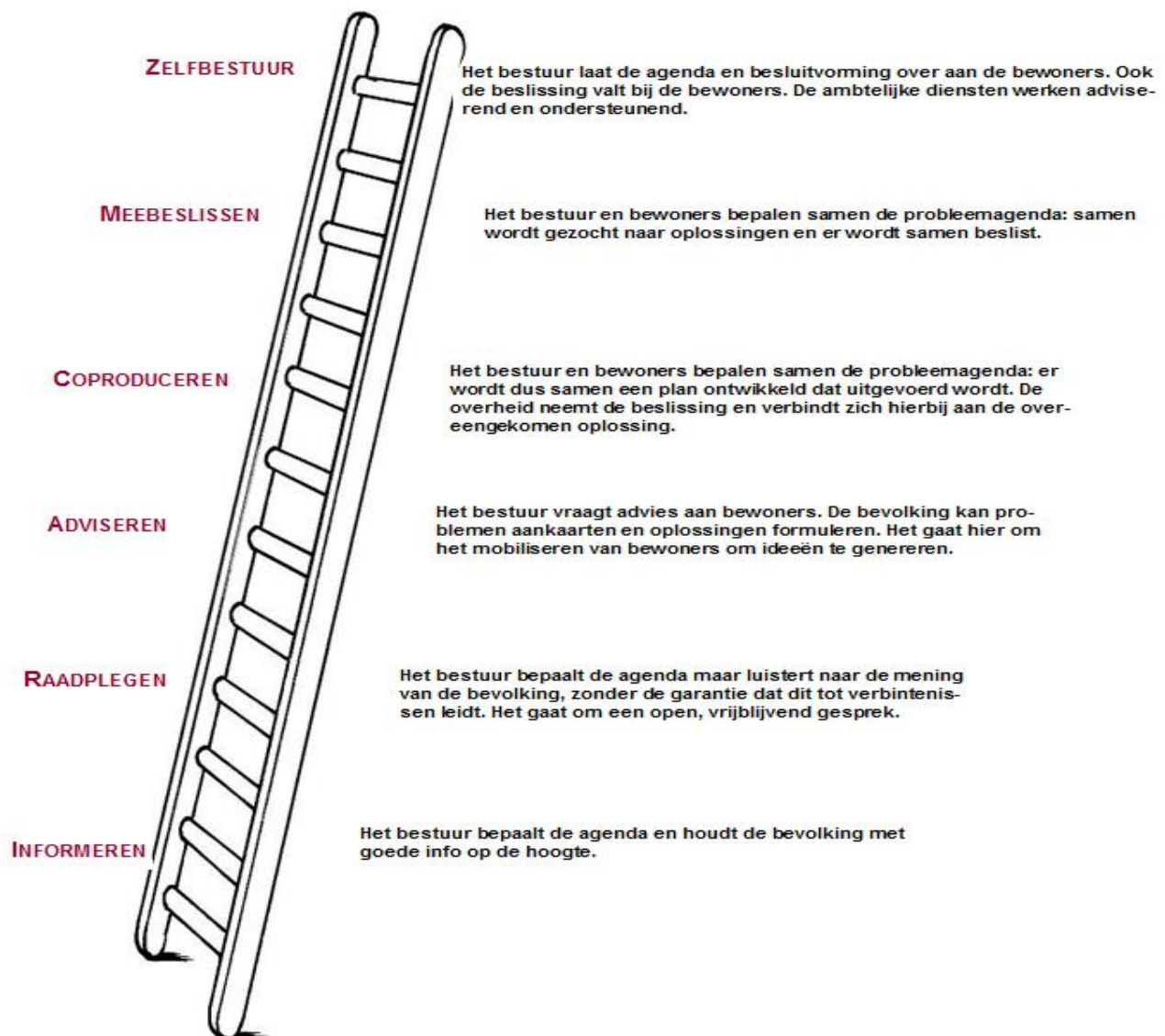
De invoering van het gebiedsgerichte werken conform dit nieuwe beleid is niet van vandaag op morgen gerealiseerd. De overgang zal zich kenmerken door "leren door doen". De precieze invulling van een gebiedsoverleg, een foto van het gebied en een vitaliteitsagenda vloeien hier uit voort. Flexibiliteit en een continue organische ontwikkeling zijn kernwoorden. Daarom wordt voorgesteld om 2017 te bestempelen als een jaar waarin concreet geëxperimenteerd kan worden met het beleid en de uitgangspunten. Dit geeft tevens de mogelijkheid om het gebiedsgerichte werken in lijn te brengen met de ontwikkelingen in het sociale domein (herinrichting Wmo-subsidies) en het fysieke domein (Omgevingswet), samen leren staat daarbij voorop.

Bijlage 1

PARTICIPATIE EN SAMENWERKEN

Wat is participatie?

Participatie wordt in het woordenboek gedefinieerd als "actief deelnemen aan". Dit betekent dat er minimaal twee partijen betrokken zijn en dat zij actief deelnemen in bijvoorbeeld tijd, geld of goederen. In een bestuurlijke setting betekent participatie vaak ook een deelname in het besluitvormingsproces. In de onderstaande participatieladder is dit uitgewerkt van informeren tot aan zelfbestuur.

In Apeldoorn zijn de drie onderste sporten van de ladder goed geregeld en zijn geborgd in het huidige stadsdeelgericht werken. De uitdaging is om ook de twee volgende sporten van de ladder op te klimmen en in ieder geval coproduceren als doel te hanteren. In hoofdstuk 4 is dit uitgewerkt.

De rollen van de overheid

Maarten Hayer c.s. beschrijven in “Leren Door Doen” vier perspectieven op de rol van de overheid die richting geven aan het gesprek over de rol van de gemeente Apeldoorn anno 2016. Duidelijk is dat de gemeente alle rollen moet vervullen. Het perspectief op deze rollen en het bewustzijn welke rol per casus vereist is, is waardevol. Volledigheidshalve is hieronder de complete beschrijving per rol opgenomen.

- *Rechtmatige overheid*

Vanuit het perspectief van de klassieke overheid staan vooral de legitimiteit en rechtmatigheid van overheidshandelen centraal. De overheid is hiërarchisch georganiseerd, met een duidelijke scheiding tussen het politieke primaat en ambtelijke loyaliteit. De bepaling van publieke belangen vindt plaats in het politieke debat. In het beleid worden de politieke doelen vertaald naar regels, procedures en de inzet van middelen. Ambtenaren dienen zich bij de uitvoering van beleid vooral zorgvuldig, onpartijdig en integer op te stellen. Doelen moeten ‘smart’ worden omschreven, in de zin van concreet, controleerbaar en afrekenbaar. De verhouding met de samenleving en de markt is verticaal en krijgt vooral vorm via het bewaken van rechten en plichten.

- *Presterende overheid*

Na de klassieke overheid kwam een beweging rondom de presterende overheid. Het marktdenken is daarbij centraler komen te staan, waarbij de overheid nog steeds een hiërarchische rol vervult. Politieke ambities worden zoveel mogelijk vertaald in outputgerichte en meetbare doelen en in de uitvoering wordt de nadruk gelegd op de doelgerichtheid en doelmatigheid van interventies. Een deel van de taken, zoals de pofach-functies uit de bedrijfsvoering van organisaties, wordt vanwege efficiëntieoverwegingen wel ‘geoutsourcet’ naar private partijen, maar sturing op en uitvoering van publieke waarden blijven binnen de overheid georganiseerd. De burger is in dit perspectief een klant die zo goed mogelijk moet worden bediend. Van de ambtenaar wordt dan ook een resultaatgerichte, klantbewuste en doelmatige opstelling verwacht. De verhouding met de samenleving en de markt is verticaal en krijgt vooral vorm via prestatieafspraken en transparantie.

- *Netwerkende overheid*

De laatste jaren is een beweging ontstaan waarin de netwerkende overheid steeds meer centraal is komen te staan. Een belangrijke verschuiving is dat de overheid niet geïsoleerd opereert, maar samen met anderen in een meer horizontale verhouding. Doelbepaling vindt dan ook niet alleen binnen de overheid plaats, maar in interactie met belangrijke partners uit het maatschappelijk middenveld en het bedrijfsleven. Dit krijgt vorm in publiek-private samenwerkingsconstructies (pps), samenwerkingsverbanden en convenanten. Er vindt meer horizontale afstemming plaats tussen stakeholders en er worden gezamenlijke besluiten gemaakt en vastgelegd in ‘akkoorden’. Het overleg vindt vooral plaats met gevestigde partijen, verenigd in koepelorganisaties of vakbonden. De rol van beleid is dan ook voor een belangrijk deel om maatschappelijke voorkeuren te vertalen naar onderling afgestemde handelingspraktijken. Van de ambtenaar wordt verwacht omgevingsbewust, responsief en samenwerkingsgericht te zijn. De verhouding met markt en samenleving wordt horizontaler en krijgt vorm in onderhandelingen en compromissen.

- *Participerende overheid*

Tot slot is een vierde benadering in opkomst, die uitgaat van de ‘veerkracht’ van de samenleving. De relatie tussen overheid en samenleving wordt hierbij omgekeerd ten opzichte van de klassieke overheid. Zoveel mogelijk wordt aangesloten bij hetgeen in de samenleving gebeurt. De overheid doet zoveel mogelijk een beroep op de veerkrachtigheid en pluraliteit van de samenleving en minder op centrale actoren en gevestigde partijen. Samenleving en markt betreden in toenemende mate het

publieke domein als vrijwilligers en sociaal ondernemers en nemen taken over van de overheid. Publieke waardebeoordeling vindt vanuit dit perspectief niet plaats binnen de overheid, maar in de maatschappij door burgers en bedrijven. De overheid is er vooral om hier kaders en ondersteuning aan te bieden. Van de ambtenaar wordt een faciliterende rol verwacht, door soms actief aanwezig te zijn en soms door heel bewust afwezig te blijven. De overheid stelt zich prudent en bescheiden op en probeert waar mogelijk aan te sluiten bij maatschappelijk initiatief. In plaats van burgerparticipatie, wordt gesproken van overheidsparticipatie. De relatie met markt en samenleving is vooral een participerende overheid, die ruimte en ondersteuning biedt aan maatschappelijk initiatief en samenwerkt met georganiseerde en ongeorganiseerde partijen.

Drie democratische samenwerkingsmodellen

Prof. dr. Frank Hendriks (Tilburg School of Politics and Public Administration) onderscheidt, voortbordurend op de rollen van de overheid, drie democratische modellen. Ten eerste beschrijft hij de vitale-coalitiëdemocratie, samenwerking tussen overheid, bedrijfsleven en onderwijs (triple helix). Clean-tech Regio Stedendriehoek is daar een goed voorbeeld van. Een tweede vorm van samenwerkingsdemocratie is de doe-democratie. Deze richt zich niet op instituties. Burgers zoeken elkaar op, vaak met als doel concrete acties op te zetten in het publieke domein. Vaak in het fysieke domein maar meer en meer ook in het sociale domein. Een derde vorm van democratie die wel aanwezig is maar die onvoorspelbaar is, is de stemmingendemocratie. Het op grote schaal en in korte tijd in beweging krijgen van de publieke opinie via voornamelijk social media. Waarmee besluiten worden beïnvloed.

Zijn conclusie is dat alle vormen in deze tijd door elkaar gebruikt worden en moeten worden. Daarmee wordt het werken en beslissen in overheidsland complex. Met name daar waar het raakt aan de huidige klassieke democratie waarbij gekozen vertegenwoordiging bepalend is.

Samenwerken in Apeldoorns perspectief

De rol van de gemeente Apeldoorn en haar omgeving verandert continu. Op onderdelen is en blijft de gemeente handhaver en uitvoerder van wettelijke kaders. Die rol is onomstreden en staat daarmee niet ter discussie. De invulling van deze rol staat overigens wel ter discussie en behoeft vernieuwing. Er wordt daarom momenteel hard gewerkt aan de gemeentelijke visies op informatie en dienstverlening. Goede uitvoering hiervan maakt ook dat de andere drie rollen makkelijker kunnen worden opgepakt.

Samenwerking met de bureaus en andere georganiseerde partijen is steeds vaker noodzakelijk om kennis en kunde zo in te zetten dat met het beschikbare budget maximale dienstverlening kan gegeven. Regionale vraagstukken als arbeidsmarkt, jeugdhulpverlening, veiligheid, verkeer en vervoer en Cleantech worden meer en meer, in wisselende coalities, (boven)regionaal opgepakt. Daarnaast sluiten we nationale en internationale allianties zoals bijvoorbeeld Gelrestad, de Citydeals en Europese lobby. (zie hiervoor de nota's lobby en verbonden partijen)

Maar ook het belastingtribut, de OVIJ en bv de sociale wijkteams zijn vormen van de door prof. Hendriks omschreven vitale coalitiëdemocratie. Dit levert een pluriform beeld van allerlei samenwerkingsvormen en de daarbij horende, al dan niet juridisch vastgelegde, constructies. Allen opgezet ten dienste van maatschappelijke vraagstukken. De gemeente is en blijft een overheidsinstelling die in alles helder en navolgbaar en afrekenbaar moet handelen, in dit pluriforme beeld is dat een niet geringe uitdaging.

Rolvast handelen

Participatie, wisselende rollen, wisselende samenwerkingsvormen vragen ook van de organisatie een basis-houding en gedrag; hoe willen we ons gedragen? Het bestuursakkoord is ook hier helder in: “de kern van ons handelen is op basis van gelijkwaardigheid en vanuit een positieve houding luisteren naar nieuwe en vernieuwende ideeën. De bestuursstijl zal er een zijn van ruimte laten voor zowel de gemeenteraad als voor inwoners en partners in de stad voor inbreng, wijziging, verbetering en coproductie. De wijze van communiceren is proactief en doorzichtig en we zeggen ook duidelijk wanneer iets niet kan”

Helder in beleid en flexibel in de uitvoering moeten we zijn, maar ook facilitator en regisseur. Met de digitalisering (zaakdossiers en de foto van het gebied met de basale info) moet de organisatie in staat zijn binnen het wijkgericht werken flexibel maar helder te handelen.

De letterlijke kern van dit werken is de stadsdeelmanager of gebiedsregisseur. Iemand die als een spin in het web weet heeft van zowel de beleidsmatige kant als de burgerinitiatieven in een gebied. Netwerker pur sang zowel intern als extern. Trekken aan touwtjes, duwtjes geven daar waar nodig maar ook helder daar waar het niet kan of mag. Geen eigen domein, geen of nauwelijks eigen middelen maar smeeroilje en voordeur.

Wat brengt ons dit

Een overheid die naast en met initiatiefnemers en dorps- en wijkraden werkt aan vitale wijken. Dit gestoeld op een gezamenlijk beeld over de toekomst van de wijk. Een overheid die zich bewust is van haar rol op ieder moment en daar altijd helder over is. Een gespreks,- of uitvoeringspartner die zegt wat wel en niet kan maar binnen die grenzen zoekt naar maatwerk per gebied. Kortom helder in beleid en flexibel in de uitvoering.

Bijlage 2

Gluren bij de burens

Niet alleen Apeldoorn werkt aan een andere manier van stadsdeelgericht werken. We hebben gekeken bij de gemeentes Amsterdam, Arnhem, Utrecht en Groningen. Vier steden die elk op hun eigen wijze experimenteren met wijkgericht werken.

Amsterdam

Linda Hooijer (gemeente Apeldoorn) in gesprek met Hanneke Klerks (gemeente Amsterdam)

Gemeente Amsterdam is vorig jaar gereorganiseerd. 1 januari 2015 was de reorganisatie officieel. De diensten zijn opgeheven en hiervoor in de plaats zijn vier clusters met daarbinnen resultaatverantwoordelijke eenheden gekomen. De stadsdeelbesturen zijn in 2014 veranderd in bestuurscommissies. Daarnaast zijn er 7 stadsdelen.

De stadsdelen zijn zelfstandige organisaties en vooral gericht op de uitvoering van stedelijk beleid. De ambtenaren die in de stadsdeelkantoren werken, hebben taken op het gebied van vergunningen, toezicht en het uitvoeren van stedelijk beleid in de wijken. Elk stadsdeel is verdeeld in twee tot vijf gebieden waar een gebiedsmanager zorgt voor een goede verbinding tussen het gebied (bijvoorbeeld bewoners, ondernemers, scholen en politie) en de gemeentelijke organisatie.

Door goed te weten wat er in het stadsdeel nodig is, kunnen de stadsdelen eventueel maatwerk toepassen om het stedelijke beleid uit te voeren. Andersom geven zij – via de bestuurscommissies - aan wat er in de wijken speelt en wat er aangepakt moet worden. Daarom worden er jaarlijks, per wijk, plannen gemaakt.

Niet alleen de stadsdelen maar ook de andere organisatieonderdelen van de gemeente werken gebiedsgericht. Een gebied kan bestaan uit een straat, een wijk, een stadsdeel of de hele stad. Door gebiedsgericht te werken, doet de gemeente recht aan de diversiteit van de stad. De opgave (wat moet er gebeuren) is namelijk per gebied verschillend.

De bestuurscommissies zijn 'verlengd bestuur'. De gemeenteraad van Amsterdam gaat over het beleid en de regels voor de hele stad. De bestuurscommissies zijn de 'ogen en oren' van de stadsdelen. Zij luisteren naar burgers, ondernemers en maatschappelijke organisaties en kijken samen met hen naar wat er in het stadsdeel of in een wijk nodig is. Ook onderhouden en versterken zij netwerken van burgers, bedrijven en maatschappelijke organisaties en faciliteren en stimuleren zij burgerparticipatie. De bestuurscommissies voeren taken uit, binnen stedelijke kaders,

Deze 7 stadsdelen worden ondersteund door 4 programma managers, die centraal gesitueerd zijn in de Stopera. Het gebiedsgericht werken is begonnen in 2014. In 2014 is de gebiedscyclus light gestart en meteen stadsbreed toegepast. Elk stadsdeel had 1 trekker, allen ondersteund door de afdeling Onderzoek (Informatie) en Statistiek. De gebiedscyclus gaf ook een boost aan de bekendheid van gegevens van deze eenheid.

De bestuurscommissies stellen de gebiedsagenda's en gebiedsplannen vast, die daarna aangeboden worden aan de raad (bestuurlijk verankerd). Het college stuurt langs inhoudelijke profielen (gebied overstijgend). Nu zijn er 22 gebieden (ook grote werkgebieden). Veel informatie wordt centraal gedeeld, zie bijvoorbeeld: <http://maps.amsterdam.nl/?LANG=nl> (inzoomen in het bestand 'kaart der kaarten' of de 'niet woonfunctie kaart'

Er zijn geen wijkraden meer. Gebiedsteams hebben hun eigen netwerken, kennen nieuw community via andere wegen en onderzoeken bijv. E-participatie. Het traject buurtbegroting is in ontwikkeling, hier worden nu

pilots mee gedraaid. Er zijn ook experimenten met digitale buurt enquêtes en de gebiedsmonitor bestaat nog niet.

Groningen

Jose Cvetanovic (Gemeente Apeldoorn) in contact met Liesbeth van de Wetering (gemeente Groningen)

In Groningen wordt op dit moment veel gesproken over ruimte voor experimenten voor zeggenschap in de wijk. Zowel in de stad als ambtelijk en bestuurlijk.

Huidige structuur en werkwijze:

Gebiedsgericht werken is een van de pijlers van B&W. Groningen is onderverdeeld in 5 stadsdelen en zo'n 40 wijken. Elk stadsdeel heeft een wijkwethouder. Zij sturen het wijkgericht werken aan. Dat is een manier van werken, waarbij de kracht en initiatieven uit de wijk voorop staan en de gemeente helpt om deze plannen uit te voeren. Ook hebben de wijkwethouders contact met bewoners, ondernemers en de mensen die professioneel betrokken zijn bij de wijk. Elk stadsdeel heeft een gebiedsteam waarin wijkwethouders met de wijkbewoners samenwerken om de wijken mooier en beter te maken. Daarnaast heeft elk stadsdeel een sociaal wijkteam. Beheer en onderhoud gebeurt vanuit de wijkposten in de stadsdelen.

Het budget dat voor wijkgericht werken beschikbaar is, groeit. In 2015 ging het om 2,2 miljoen, bedoeld om acute problemen in de wijk op te lossen en initiatieven te stimuleren. In 2016 gaat bijna 6 miljoen euro naar de verschillende wijken.

Groningen werkt veel met experimenten en vernieuwing: innovatielabs, veranderlabs etc. Sinds enkele jaren kent Groningen het festival 'Let's Gro'. Hier wordt een podium geboden aan alle initiatieven die de stad leuker maken. Er komen ook experimenten met verschillende vormen van burgerbetrokkenheid. Daarmee hoopt de gemeente groepen te bereiken die zich nu niet bemoeien met wat er in de wijk gebeurt. Een voorbeeld van zo'n experiment is de coöperatieve wijkraad. Daarin moeten raadsleden plaatsnemen samen met wijkbewoners die via loting worden aangewezen. Die wijkraad bepaalt wat er met het geld voor de wijk gebeurt.

Experiment coöperatieve wijkraad:

Werkt actief aan ruimte. Idee van coöperatieve wijkraad is ingediend in het kader van 'Democratic Challenge'. Droom: beslissingen en daarmee daadwerkelijke macht weer dichterbij mensen brengen, zodat zij zich weer eigenaar voelen van hun eigen straat, buurt en wijk. Idee: een coöperatieve gemeenteraad met een vertegenwoordiging van lokale politicie en inwoners met gelijkwaardige invloed en zeggenschap. Experiment betreft een coöperatieve wijkraad waarbij men zich richt op thema's die spelen op wijkniveau. Met het experiment wordt gewerkt aan het opdoen van 'democratische ervaring' door burgers. Door de lokale overheid zo groot te maken, zijn burgers zelf vaak verleerd om samen beslissingen te nemen en samen zaken te creëren. Het experiment is gebaseerd op een Engels model, waarbij bewoners op basis van loting, voor een vooraf afgesproken periode, deelnemen. Daarna rouleren ze. Ook de raadsleden en ambtenaren rouleren. De informatiepositie is gelijkwaardig: iedereen heeft toegang tot dezelfde, begrijpelijke informatie over de te bespreken onderwerpen. En op ondersteuning van ambtenaren hierbij. Bij het beslissingsrecht hoort ook budgetrecht.

Arnhem

Gerwin den Besten (gemeente Apeldoorn) in gesprek met Esther Jaarsma – projectleider “Van Wijken Weten”

Inleiding – “Van Wijken Weten”

De uitdagingen voor de gemeente Arnhem zijn om met een groeiend takenpakket en krimpende budgetten te komen tot effectieve uitvoering en efficiënte besteding van middelen (10% besparen via wijkgericht werken). Ook de veranderde opvattingen over burgerkracht en burgerparticipatie leiden tot een andere verhouding en verdeling van verantwoordelijkheden tussen overheid en burger. Het inzicht en kracht van burgers worden maatgevend voor gemeentelijk handelen. Arnhem vindt het geweldig als bewoners en organisaties zelf het initiatief nemen. De overheid moet loslaten en vertrouwen geven aan de burgers; dit vraagt om een forse cultuuromslag op de eerste plaats bij de gemeente, maar ook bij burgers, bedrijven en instellingen.

Wat heeft Arnhem bedacht?

In de Arnhemse wijken (georganiseerd naar 8 gebieden) worden medewerkers van de gemeente verbonden aan de gebieden om samen met burgers en bedrijven vorm te geven aan de uitvoering van het beleid in de betreffende wijken. De wijkteams zijn bevoegd tot het fiatteren van uitgaven op hun domein. Hiermee geven zij richting aan grote delen van de gemeentelijke begroting. Hierbij wordt wijk/gebiedssturing op budgetten het uitgangspunt. Consequentie hiervan is dat in ieder geval de sturing op de volgende budgetten (grotendeels) op wijkniveau kunnen worden gerealiseerd:

- openbare ruimte
- afvalinzameling
- handhaving en toezicht
- vergunningverlening
- participatiebudget
- wijkgebonden cultuur- en natuureducatie
- wijkgebonden sportontwikkeling
- sportvoorzieningen
- armoedebudget
- jeugdhulp
- tiener- en jongerenwerk
- ouderenwerk
- vrijwilligerswerk
- leerplicht

Hoe doen ze dat?

- Stapsgewijs toewerken naar een gemeentelijke organisatie gebaseerd op ondersteuning van de uitvoering in de frontlijn;
- De ambtelijke organisatie gaat 100 tot 150 fte ambtenaren toevoegen aan de wijkteams: inzet op een krachtige ondersteuning in de uitvoering van wijksturing;
- Bezuinigingsopgave voor de helft realiseren door in de uitvoering scherpe keuzes te maken in de prioritering van de inzet van gemeentelijke middelen.

Doelen/effecten

- Effectiever en efficiënter uitvoeren van gemeentelijk beleid door meer ruimte te bieden voor keuzes en prioriteiten die bij de wijk passen;

- Inwoners hebben indirect meer invloed op de keuzes bij de besteding van gemeentelijke middelen;
- Beter inzicht in de besteding van middelen op wijkniveau.

Effectindicatoren

Om de strategische doelen van het programma te monitoren wordt gekeken naar:

- De zelfredzaamheid van inwoners en cliënten op diverse leefgebieden (maatschappelijke meedoen, arbeidsparticipatie, sociaal netwerk, financiën, gezondheid, huisvesting, leefbaarheid en veiligheid etc.);
- Ontwikkeling in zorgconsumptie en innovatie in het aanbod;
- Cliëntervaringen en cliënttevredenheid;
- Het maatschappelijk rendement van onze inspanningen.
- Indicatoren op deze thema's worden in 2016 verder ontwikkeld. Hierbij wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van bestaande gegevens.

Geld (Incidenteel/structureel)

Voor 2016 is € 1,5 miljoen aan invoeringsbudget beschikbaar gesteld en voor 2017 is € 3 miljoen voor frictiekosten gereserveerd, dit om nadere invulling te geven aan de inrichting van wijksturing. Daarnaast is vanaf 2017 een bezuinigingstaakstelling van € 10 miljoen structureel opgelegd. In 2018 draaien twee pilots voor Presikhaaf en De Laar/Elden, daarvoor zijn per gebied de budgetten op de genoemde onderwerpen gebundeld, elk goed voor zo'n € 3,5 miljoen per pilotgebied.

Dilemma's

- Buurtgebonden vs. Buurt overstijgend: wat regel je op welk niveau?
- Hoe zit het met de bevoegdheid van de gemeenteraad? Wordt deze niet uitgehold door dit model? Durft de raad los te laten?